

ХІ. ГОЛОД

(УРИВОК З ПОЕМИ «РІЗУНИ»)

Кривавий сорок шостий рік
Клонився к осені. Кінчилися
Вівсяні жнива, наблизились
Дні віддиху. Де-де волік
Ще з поля копи до стодоли
Мужик сумний. Неласкав був
Сей рік для нього: ще ніколи
Він не затямив і не чув
Про так страшний недорід! Жито
Хибло, пшениця заснітилась,
Картопля вперше зогнила...
Овес іржа присіла. Вбито
Народну радість! Не котилась
По полю пісня, тільки йшла
По селах дума невесела:

«Помилуй, господи! Тепер
Прийдесь згибати! Вимруть села
Небавом з голоду! Простер
Господь гнівну над нами руку!
Щаслив, хто до нового року
Дотягне з хлібом,— більша часть
Хіба дотягне до покрови!»
Ні про що більш думок, ні мови
По селах, лиш про те, чи дасть
Бог чудом деяким пропхати
Сю зиму. В душах сум і холод:
Упир мов, загляда до хати
Важкая змора: голод! голод!

Тут плаче жінка: день увесь
Вона на ниві працювала,
Копала бульбу; лиш отсесь
Маленький цебрик накопала
Здорової, а гниляків
Ціла гора! День пролетів,
І з рук їй випала мотика,
Грудь похолола, і велика
Жура, розпука і тривога
Її прошибли. Затряслась,
І заридала, й попелелась,
Заводячи, в село небога.

А он господар на тоці
Весь день без втоми і без тямл
Із сином промахав ціпами,
Провіяв намолот і власним
Очам не вірить. Чи ж отсі
Три гарчки — то весь пожиток
Із трьох кіп жита? Чи не витовк
Колосся добре? Негаразд
Провіяв, може, так що часть
Лишив в полові? І з неясним
Страхом, безумний і тремтячи,
Він, у забаві мов дитячій,
Полову ще пересипає
І шепче: «Ні, се ж жарт твій, боже,
Бо щоб над мужиком нещасним
Ти так знущавсь, се быть не може!»

Янв[ар], 1880